

קובץ
הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה ובחסידות

משפטים
גליון יט (קכב)

יזא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראַי עוועניו • ברוקלין, ניו יאָרק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושתים לבריאה
שנת השמונים להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

ח ו כ ן ה ע נ י נ י ם

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

בהאיסור דעלי' למזבח במעלות ..... ד
גר שנתגייר כקטן שנולד ..... ה

ח ס י ד ו ת

בהפחגם דהלואי בינוני ..... ו

ש י ח ו ת

מקושש לש"ש נתכוון ..... ו
אם המתפללים למלא את צורכיהם זה בדוגמה של -
הב הב או לו ..... ז
למה נקט פוקקין ומודדין וכו' בהמשנה בהדי הדדי (גליון). ז
מצות מילה ..... ח

ש ו נ ו ת

בווי וואנט משיח נאו ..... ט
ששמו של הקב"ה הוא שלום ע"ש שעושה שלום ..... ט
שענין השלום הוא ליחד ב' אנשים יחד ..... ט
שנת חלוקת התניא לשנה מעוברת ופשוטה ..... י
שיחת שמח"ת תרס"ה ..... י
סדר אמירת תהלים (גליון) ..... יא
יסוד ישיבת "תומכי תמימים" ..... יא
בספר המפתחות לספרי כ"ק אדמו"ר הריי"צ ..... יד
הערות ל"מפתח המאמרים ומ"מ ..... טו

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

א. בלקו"ש פ' יתרו (סעי' ב') מבאר טעם המכילתא דלפני שהביא הק"ו ד"ומה אבנים שאין בהם דעת וכו'" מביא הלימוד דדוקא "עליו אי אתה פוסע פזיעה גסה אבל אתה פוסע פסיעה גסה בהיכל וקה"ק וכו'", דלולי הך לימוד לא הי' אפשר ללמוד הק"ו, דהי' אפ"ל דאין זה משום האבנים אלא מצד כבוד ה', אבל כיון דבהיכל וקה"ק מותר עכצ"ל דזהו משום האבנים גופא, ובמילא אפשר לעשות ק"ו לחברך, ועי' ג"כ בסעי' ה' דמבאר דלדעת המכילתא האיסור הוא מצד פעולת האדם, דאסור לעשות אפי' דבר שהוא רק מנהג בזיון.

ולכאורה צריך להבין, דכיון דסב"ל להמכילתא, דדוקא "עליו" יש איסור, אבל בהיכל וקה"ק אף שחמורים הם מותר, א"כ עכצ"ל דזהו גזה"כ מיוחדת בנוגע למזבח גופא, ולכן לא דרשינן ק"ו בנוגע להיכל וכו', א"כ איך בא מיד ודורש ק"ו בנוגע לחברך, הרי רואים דבהיכל וקה"ק דחמורים מותר?

בשלמא לפי הביאור שבפירש"י מובן הק"ו, כיון דדוקא בהמזבח יש להכהנים צורך בעבודתם, ולא בשאר המעלות, ובמילא אפ"ל ק"ו לחברך שהוא בדמות יוצרך וכו' דבודאי אסור לנהג מנהג בזיון, כי הוא בזיון להקב"ה, כמבואר בהשיחה בארוכה, אבל לפי המכילתא צריך להבין כנ"ל?

והנה הטעם שמבואר בהשיחה דבהמכילתא אין לפרש כפי הביאור שבפירש"י אפ"ל, דאינו רק משום דבהמכילתא לא הוזכר הלשון "דאין בהם צורך" (דהרי לכאו' אכתי אפ"ל דזהו כוונתו, ומסתבר יותר לפרש כן מלומר דזהו גזה"כ בלי שום טעם), אלא דכל הביאור לפי פירש"י אינו מתאים לפי המכילתא, דדוקא לפירש"י דאיירי בענין המעלות, שפיר אפשר לחלק בין מעלות המזבח למעלות האולם כמבואר בהשיחה, אבל בהמכילתא דאיירי אודות פסיעה גסה בגוף ההיכל וקה"ק, הנה שם הרי זה בהעבודה ממש, ויש להכהנים צורך בהם, וכיון דמ"מ מותר שם, עכצ"ל דאין זה טעם האיסור בהמזבח.

ובתורה תמימה כאן עה"פ כתב דהאיסור דפסיעה גסה הוא רק כשהולך בדרך עלי', דאז שייך הענין דלא תגלה וכו', אבל כשהולך על הרצפה בדרך ישר, לא שייך שום חסרון ע"י פסיעה גסה עיי"ש.

הנה לפי דבריו מובן דשפיר אפ"ל ק"ו בנוגע לחברך, כיון דבהיכל וכו' אין זה מנהג בזיון כלל, (והא דבתחילה רצה לומר ק"ו דאסור, אפ"ל דזהו רק בההו"א, דהי' אפ"ל דגם בקרקע יש איסור וכו' אבל לאחר הלימוד דעליו שוב אמרינן כטעמו הנ"ל).

והא די' מעלות להאולם, אף דזהו"ע דעלי', הנה בזה הי' אפשר לומר דגם המכילתא סב"ל בזה כהטעם שבפירש"י דשם אי"ז צורך עבודתם.

אבל בהשיחה נראה ברור דלא סב"ל כהתורה תמימה, דאם כסברתו, שוב אפ"ל דבאמת זהו משום כבוד ה' ולא משום האבנים גופא, והא דמותר בהיכל וקה"ק, הרי זה משום דשם אין זה מנהג בזיון כלל, וא"כ אכתי יל"ע כנ"ל?

ולכאורה אפשר לדמות כ"ז להמבואר בלקו"ש פ' ראה חשל"ח, דמביא דברי החינוך דממצות הענקה יש ללמוד שאם שכר מבנ"י ועבדו וכו' שיעניק לו בצאתו מעמו, וכתב ע"ז במנ"ח דמתי אפשר ללמוד זה דוקא אם סב"ל דמצות הענקה היא בין במוכר עצמו ובין במכרוהו בי"ד, אבל להדיעה דהמצוה היא רק במכרוהו בי"ד (מצד הלימוד ד"ל ואלא למוכר עצמו) אין שייך לומר דזהו מצד המוסר, כי לטעם זה אין שום סברא לחלק ביניהם, ועכצ"ל שזהו גזה"כ מיוחד, וא"כ אי אפשר ללמוד על זמן הזה, ומקשה המנ"ח על החינוך דכיון דפסקינן דהמצוה היא רק למכרוהו בי"ד א"כ איך למד החינוך לזמן הזה? ותירץ בהשיחה דבהא דילפינן "לו ולא למוכר עצמו" אפשר לפרש בב' אופנים: א) החידוש הוא "לו", וכיון דאין לך בו אלא חידוש, במילא אמרינן דלא למוכר עצמו. ב) החידוש הוא בזה דמוכר עצמו לא. דלאופן הב' כיון דהחידוש הוא בהמיעוט דמוכר עצמו לא, אפשר ללמוד דכל מקום שאינו בגדר עבד המוכר עצמו יש ענין דהענקה עיי"ש בארוכה.

וא"כ גם כאן אפ"ל דכיון דכנ"ל דעת המכילתא דהאיסור הוא מצד פעולת האדם, דאסור לנהג אפי' מנהג בזיון, נמצא דהחידוש הוא ב"עליו ולא בהיכל כו'" דשם ליכא האי איסורא, אבל במילא אפשר ללמוד לחברך ק"ו מהמזבח דכ"ש דאסור לנהג בו מנהג בזיון, ואכתי יל"ע בזה.

גם לכאורה יל"ע, דכיון דילפינן מ"עליו" דליכא איסור בהיכל וקה"ק אף שחמורים ממזבח, א"כ מסתבר לומר דאין האיסור משום שהוא מנהג בזיון לאבנים כנ"ל, דא"כ למה בהיכל וקה"ק מותר, אלא דבכלל יש בזה טעם אחר, (וראה בתו"ש כאן אות תקעא שהביא מהמורה נבוכים דכן היתה עבודת פעור בימים ההם עיי"ש, ואפ"ל דזהו רק במזבח) וא"כ איך אפשר ללמוד כלל ק"ו בנוגע לחברך דלא שייך טעם זה? ואכתי יל"ע בכ"ז.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי

- ר"מ בישיבה -

ב. בגליון יח (קכא) אות א' נתקשה הר"א.י.ב.ג. בדברי הס' ראשית בכורים במש"כ לדעת ר"ל דיש לגר שנתגייר בכור לנחלה, והיינו לפי שדעת ר"ל דבבניש שמקורם אינו מקיים מצות פו"ר, וע"כ אין לבו דוה עליו, ולענין ראשית אוננו בעי שיהי' לבו דוה עליו, וע"כ זה שנולד אחרי שנתגייר ה"ה בכורו לנחלה, וע"ז הקשה הנ"ל מהמחבאר בס' הנ"ל, וכן בלקו"ש פ' בא ש.ז., דבענין טבעי לא שייך הא דכקטן שנולד דמי, וא"כ למה יהי' לבו דוה על בכורו מגירותו.

ולציין ענין הדומה, הכתוב (בראשית ל"ד, ט') "וידע
אונן כי לא לו יהי' הזרע וגו'", שע"פ טבע בנו הוא, ורק ע"פ
דין אינו בנו.

והביאור הנלענ"ד, דלפנינו באים שני כחות מנגדים
שכל, הלכה, שקובע שאין שום שייכות וקירבה בין השנים,
ומאידך, רגש טבעי, וממנו באה חנועת הקירוב. וביד האדם
לבחור באיזה דרך ילך, ואע"פ שבד"כ כל איש יעשה כפי שכלו,
מ"מ לענין עדות (המואר בשיחה הנ"ל) חיישינן שמא מ"מ שלטה
בהן הרגש, וע"כ א"א לברר הדבר על ידן.

וכ"ז באחים, שחיוב או שלילת האחוה אין לזה משמעות
הלכתית בחייהם הרגילים, וע"כ אין לכח אחד חגבורת (כ"כ) על
חבירו. שונה הוא אבל, יחס הבן והאב, ששלילת היחס הווה
משמעות הלכתית יום - יומית, הן לענין חובת הבן על האב, הן
לענין חובת האב על הבן, ובגלל זה הנה ביחס זה יש חגבורת
כ"כ לכח השכל (והרגל נעשה טבע), עד כ"כ שלא יהי' לבו דוה!
עליו כנ"ל בד"א.
לוי יצחק (ברש"ב) ראסקין
- תות"ל 770 -

ח ס י ד ו ח

ג. במאמר ואלה המשפטים תשל"ח ס"ה מביא פתגם חסידיים
הראשונים דהלואי בינוני ולהעיר מתניא פכ"ז "והלואי הי'
בינוני ולא רשע כל ימיו אפי' שעה אחת".
א' הת'
- תות"ל 770 -

ש י ח ו ח

ד. בשיחת ט"ו בשבט, כשביאר כ"ק אדמו"ר שליט"א הענין
דמקושש עצים דלש"ש נחכוון ובמילא הי' זה מלאכה שאי"צ
לגופה, הוסיף ואמר וזלה"ק: אבער ניט ער דארף האבן די
האלץ, ניט ער האט דערפון א תועלת, ער האט דערפון מער
ניט ווי צער, נאך ערגער ווי מקלקל, במילא איז א מקלקל
בשבת פטור, עכלה"ק.
ולכאורה נראה דהכוונה בזה לומר דאפי' לפי ר' יהודא
דמלאכה שאי"צ לגופה חייב, כאן מודה דפטור, כי אין זה אלא
מקלקל, וגם לר' יהודא מקלקל פטור (כמ"ש הרמב"ם הל' שבת
פ"א הי"ז).

וראה בגליון הקדום סי' ט' שתירץ הגר"מ שפירא עפ"י
מ"ש התוס' שבת עג, ב, דבקוצר ואי"צ לעצים גם לר' יהודא
פטור יעו"ש, ובמילא א"ש גם לר' יהודא.

אבל יעויין בחוס' רי"ד שבת קכא שכתב דהא דזומר
וצריך לעצים אחיא דוקא לר"ש, אבל לר' יהודא אע"ג דאי"צ
לעצים חייב משום קוצר, ועי' ג"כ בראב"ה סוף ענין
מלאשאצל"ג שכתב וז"ל: והא דאמרינן זומר וצריך לעצים חייב

שחים, אם צריך לשתיים חייב שחים לכו"ע, ואם לאחד מהם הוא צריך, לר"י חייב שחים ולר"ש חייב אחד עכ"ל.

וא"כ לפי שיטתם לא א"ש תירוצו הנ"ל של הגר"מ שפירא.

וא"כ אולי אפ"ל דכוונת השיחה היתה לתרוץ קושיא הנ"ל גם לשיטתם, והיינו משום דכל הטעם דלר"י חייב מלאכה שאי"צ לגופה הוא כמ"ש רש"י שבת לא, ב, בד"ה לעולם כר' יהודא סב"ל וז"ל: דמשום אי"צ לגופה לא מיפטר הואיל וצריכה לדבר אחר מלאכת מחשבת הוא, עכ"ל. וא"כ אפ"ל דזהו רק כשיש אצלו שום תועלת והנאה מהמלאכה, אבל הכא דכל המלאכה היתה בכדי שיתחייב מיתה, ולא הוה אצלו מזה שום הנאה, ואדרבה הי' זה אצלו ענין של מסי"נ בכדי שיתברר העונש לבני ישראל, הנה בזה לכו"ע אין זה מלאכת מחשבת, ואין לך ענין דמקלקל גדול מזה, ולכן לכו"ע פטור, ויש להאריך בזה עוד, ועי' פנ"י שבת עב, ב.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי

- ר"מ בישיבה -

ס. בהתוועדות ש"פ בשלח ש.ז. (הנחה בלה"ק ס"ח) מבאר כ"ק אדמו"ר שליט"א שמה שתפלה ענינו בקשת צרכיו (לעצמות ומהות) אין זה סתירה להמבואר בזוהר שאלו שמתפללים למלא את צרכיהם הרי זה בדוגמת אלו האומרים "הב הב כו" - מפני שיש מ"ע שהאדם צריך לבקש את צרכיו מהקב"ה.

והביאור בזה: שכשהאדם מרגיש חסרון בצרכיו ה"ז מפני שיש חסרון בשכינתא דלעילא ובמילא כשמבקש צרכיו ה"ז (אף שאינו מרגיש) בפנימיות למלא את החסרון בשכינתא דלעילא וכו' עכ"ל.

ולכאן לפי זה צלה"ב למה בזוהר אומר על אלה שמתפללים כדי למלא את צרכיהם שזה בדוגמת אלו האומרים "הב הב כו"כ" לכאן זה שמתפלל אודות צרכיו הרי זה (באמיתית) למלא החסרון בשכינתא דלעילא וזה שהוא חושב שזה לעניניו הפרטים אינו נוגע כלל כי המציאות (מילוי החסרון בשכינתא דלעילא) מציאות וכהלשון הידוע (הובא בשיחה הנ"ל) צי דען וואס דער פערד טראכט האבער איז די מציאות קיין מציאות נישט! יוסף נמס

ו. בגליון יח (קכא) מקשה הר"ש ש.ח. על המבוא' (בהתוועדות דיו"ד שבט וכו') בהסיום דמס' שבת דיש דוחק בהאופן שלומד בבבלי, שלכן נחב' שזה שחסר בהירושלמי הסיום הוא מפני שפליג על הבבלי, ובמילא אין עליו הדוחק.

ומקשה הנ"ל שהיות שמוכרח לומר שיש להבבלי תירוצו על הדוחק הנ"ל א"כ זה התירוצו יאמרו גם על הירושלמי ומנלן לחדש שהירושלמי פליג על הבבלי, ועפי"ז רוצה לחדש שלא שהבבלי מפרש כן בהמשנה (שיש חילוק בן פוקקין ומודדין וקושרין) כ"א שזהו בגזירת חכמי הגמרא אחר המשנה. עיי"ש.

אבל זהו כמו שמסיים בדבריו "אבל י"ל שכהנ"ל אינו נכון" שבודאי אינו נכון, שהרי לפי פירושו אין שום דוחק בלימוד הבבלי.

ולעצם קושייתו, הרי היסוד לזה שהירושלמי פליג הי' מפני שחסר שם הסיום. וכמו שנתוסף לזה בשיחת ש"פ בשלח, שגם במקומות אחרים בירושלמי לא הובא זה. אלא שבלאו דוחק הנ"ל, היו צריכים לתרץ זה שחסר בירושלמי באופן אחר, אבל עכשיו שיש דוחק בלימוד הבבלי, והיינו שאף שבודאי יש להבבלי ביאור בזה, אבל עדיין הדוחק נשאר, כי מצד שיטת הבבלי הוא מפרש בהמשנה כפירושו אף שעי"ז צריך הדחוק בלשון המנשה. אבל הירושלמי פליג על הבבלי מצד זה הדוחק. הרב פנחס קארף - משפיע בישיבה -

ז. בשיחת ש"פ במדבר תשמ"א, כתב (הנחה בלתי מוגה - לה"ק סע' מ"ז) וז"ל: כמבואר בדרז"ל שדוד המלך נכנס לבית המרחץ וראה שהוא ערום מן המצות עד שנזכה במצות מילה, ואמר "שש אנכי על אמרתך גו'" שמה מוכח שמצות מילה היא פעולה נמשכת, כי במצות מילה ישנם ב' ענינים: הסרת הערלה, והנפעל שהוא מהול ולכן הפעולה דהסרת הערלה היא רק פעם אחת, אבל הנפעל דהיותו מהול, הרי"ז באופן דפעולה נמשכת... עכ"ל.

היינו שיש ב' ענינים במצות מילה א' בפעולה למול אותו ב' שיהא מהול.

אבל לכאן אי"מ מהא דכתוב בלקו"ש ח"ג (ע' 761), וזלה"ק: אין מצות מילה זיינען פאראן, כנ"ל, דריי ענינים (א) די פעולה פון מילה (ב) וואס דער איד ווערט און בלייבט א מהול (ג) ער איז ניט קיין ערל... עכלה"ק.

שמזה מובן שיש עוד ענין במצות מילה שהוא אינו ערל.

אבל י"ל הביאור בזה, ובהקדים מה שביאר באותה שיחה (ח"ג ע' 762) בהאות שלאח"ז, וזלה"ק: "... פונקט ווי אין מצות מילה מוז זיין די פעולה פון מילה, און פון איר מוזן ארויסקומען צווי תוצאות, מהול און אינו ערל... עכלה"ק. זא. (לפענ"ד) שאע"פ שמצות מילה נחלקת לג' ענינים, אבל מ"מ בכלליות יותר הרי"ז נחלק לב', א' הפעולה וב' התוצאה. (להיות מהול ואינו ערל).

ולפי"ז יש לבאר החילוק בשיחות הנ"ל.

בלקו"ש (ח"ג) מדובר אודות התנאים שצ"ל במצות מילה אומרים כל הג' ענינים, שבלי כל ג' תנאים אלו אינו מקיים מצות מילה, (כמבואר בהשיחה שם) משא"כ בשיחת ש"פ במדבר הנ"ל, שרוצה להביא ראיה לע' דפעולה נמשכת - ממצות מילה, הרי השייכות מענין זה למצות מילה היא, שבמילה יש א' הפעולה ויש עוד ענין התוצאה שלה שהיא נמשכת, ולכן אינו מוכרח להביא הב' פרטים בזה, (היינו בהתוצאה, שא' הוא מהול וב' אינו ערל), מאחר שבא' מהם יספיק בנוגע לענינו. י.ש.

ש ו נ ו ת

ח. בקשר למה שכ"ק אדמו"ר שליט"א "קאכט זיך" בזמן האחרון שכולם יצעקו "ווי וואנט משיח נאו" - כדאי להעתיק קטע משיחת כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע יום שמחת תורה (בסעודה), תרצ"ט (הנחה בלתי מוגה - כפר חב"ד, תשמ"א) ע' 228 וזלה"ק: "און באמת ווען אלע אידן נעמען זיך צוזאמען אהן אויסנאם פון גרעסער און קלענער נאר אלע צוזאמען און זאגען טאטע שוין גענוג האב רחמנות און שיק אונז שוין משיח'ן ע"ד אבא אבא רחמינו והצילנו וואלט געוויס משיח געקומען!! עכלה"ק. (תרגום חפשי ללה"ק - ובאמת אם היו כל עם ישראל מתאגדים יחד בלי יוצא מן הכלל מגדול ועד קטן אלא כולם יחד ואומרים אבא כבר מספיק רחם נא ושלח לנו כבר את משיח ע"ד אבא אבא רחמינו והצילנו ודאי שהי' משיח בא!!)

י.י.ג.

ט. ברשימת דבר' כ"ק אד"ש בעת ביקור ר' פ.מ.א. ראש ישיבת "שפת אמת" כחוב ששאל רפמ"א:

איחא במדרש ששמו של הקב"ה שלו, ואיך משמע שענין השלו' שייך גם כאשר איך ענין של מחלוקת - אצל הקב"ה בעצמו?

כ"ק אד"ש: כשם שמבואר במדרז"ל שהקב"ה נקרא בשם "צבאות" כאשר יוצא למלחמה, כמו כן מובן בנוגע לשם "שלו", שנקרא בשם זה (לא מצד עצמו, אלא) כאשר פועל את ענין השלו'.

ראיתי מקור לדברי כ"ק אד"ש בשו"ת הרא"ש (כלל שלישי) תשובה א' בענין "שלו" שאינו עצם רק שנקרא ע"ש שעושה שלו'.

הרב יוסף צבי טשאפניק
- ברוקלין נ.י. -

י. בעת ביקור הרפמ"א שליט"א - פתח כ"ק אדמו"ר שליט"א (הנחה בלתי מוגה - בלה"ק) שנהוג לפתוח באמירת "שלום", וכפי שמצינו כמה סיפורים בתנ"ך שכאשר ב' אנשים נפגשו יחד, פתחו באמירת "שלום", וממשיך, שבזה נכלל גם ה"פותחין בברכה" מכיון "שהשלום שקול כנגד הכל" והוסב הדיבור בנוגע "ששמו של הקב"ה שלום", וביאר כ"ק אדמו"ר שליט"א, שענינו כשהוא פועל את ענין השלום בעולם אז נקרא הקב"ה בשם שלום. ומסיים שם, שתכלית הכוונה - לפעול את ענין השלום, היינו, כאשר ב' יהודים נפגשים יחד למרות שכל אחד מהם הוא מציאות בפ"ע - מדגישים הם שמצד אמיתית הענין (שכ"א הוא "חלק אלקה ממעל ממש") הרי הם מציאות אחת, וזהו כללות ענין השלום. עכ"ד.

ויש להעיר (ולתווך) לכהנ"ל משיחת כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע ז' אדר ב' (ספה"ש תש"ג ע' 25) וזלה"ק: "שלום עליכם, עליכם שלום! אט דער אלגעמיינער תורה בעגריסונג אויסשפראך איז איינער פון די פילע וואונדערבארע ירושות וואס אונזערע אבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב האבען אונז אידען מנחיל געווען.

עס איז שוין כמעט דריי טויזנט זעקס הונדערט יאר ווי אברהם אבינו האט מיט די ווערטער "שלום עליכם - עליכם שלום"

בעקאנט געמאכט דער גאנצער וועלט דעם הייליגען נאמען פון דעם וועלט בעשעפער ג-ט ב"ה.

... און דאס איז דער אויפריכטיגער זין פון דער תורה בעגריסונג אויסשפראך שלום עליכם עליכם שלום, וויילע שלום, איז דער הייליגער נאמען פון השי"ת, ווי די גמרא זאגט (שבת דף י' ע"ב) שלום שמו של הקב"ה, און דאס איז דער מיין שלום עליכם, השי"ת איז מיט אייך, עליכם שלום מיט אייך איז השי"ת עכלה"ק.

י.י.ג.

יא. בגליון ויגש - ויחי ע' י"ח דנין על סדר חלוקת התניא והשינויים בין שנה מעוברת לפשוטה וכו' עיי"ש.

הנה כדאי להעיר בזה ג"כ, שבשנת חש"ג (שאז נחלק התניא - בלוח היום יום) - שהי' שנה מעוברת - הנה כמעט בכל שבת הי' השיעור יומי פרק שלם, (חוץ מימים שלא נגמר הפרק בעש"ק, או שהפרק הוא ארוך ביותר, ובפרט באגה"ק וקונטרס אחרון).

וי"ל הטעם לזה בפשטות, (וכמו שהערני ח"א מלפנים) שביום ש"ק יש יותר זמן ללמוד, ובפרט פנימיות התורה - שצ"ל ביותר ביום הש"ק.

אבל לכאן עדיין צריך ביאור כי הרי החלוקה לכאן לא הי' רק לשנה מעוברת ההיא, אלא גם להשנים מעוברות בעתיד, וכן משמע ג"כ בלקו"ש ח"ב ע' 459.

ועד"ז צריך ביאור באם נבאר הטעם כנ"ל - בקשר להחלוקה בש"ק, מתי הי' החלוקה לשנה פשוטה, כי אם הי' החלוקה ג"כ באותו שנה (חש"ג - חש"ד) מובנת למה לא נחלק התניא על השנה הבא (חש"ה - חש"ו) כאופן כזה (בקשר לש"ק) היות שזה לא נעשה בחש"ד - חש"ה ממילא זה הי' לא רק להשנה הבא כ"א ענין נצחי והקביעות משתנה משנה לשנה, אבל אם החלוקה לשנה פשוטה הי' בחש"ד צריך ביאור לפי הנ"ל מדוע לא נחלק ג"כ באופן כזה שיהי' שיעור ארוך ביום הש"ק.

הרב אברהם בער הכהן בלעסאפסקי - מעלברון אוסטרלי' -

יב. בסה"ש תורת שלום ע' 53 נדפסה שיחת "שמחת תורה - תרס"ה (?) "וז"ל: (בשמחת תורה תרס"ה) [ובהערה ע"ז שם: קטע ממכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר, ופרט השנה א"א לברך, בדיוק] שהי' קביעותו ביום ד' לשבוע בעת הקידוש אמר הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק: הערס אידן, היינט איז מסוואך, נישט אלע מיטוואך קאן מען דאס זאגן, היינט איז שמחת תורה ... עכ"ל. ובסופו (הקטע שהובא בהיום יום ע' יג) שכשם שהנחת תפלין בכ"י היא מצוה דאורייתא על כל אחד, כ"ה חוב גמור על כל אחד לחשוב בכ"י אודות חינוך הילדים.

וצ"ע דהנה קטע הנ"ל אודות חינוך הובא (בסגנון אחר קצת) בעוד ג' מקומות במכתבי כ"ק אדמו"ר מהריל"צ נ"ע א' (מיום כ"א מ"ח תרצ"ו ושם התאריך שמח"ת תרס"א, ב) מיום י"ד כסלו תרח"ץ.

ושם התאריך שמח"ת תר"ס, ג) מיום כ' שבט תרצ"ב ושם התאריך שמח"ת תר"ס. ובשנת תר"ס הי' הקביעות דשמח"ת ביום ד' לשבוע.

אבל לפי מכתב כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע מיום ד' שבט .. חער"ג ("אגרות - קודש כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע" (נמצא בדפוס) אגרת סג) וז"ל: ומעולם אני אומר שכשם ... ע"כ והובא שם אודות הנ"ל. והוא כהלשון "הוא הי' אומר" שבפרקי אבות (וידוע ביאור כ"ק אדמו"ר שליט"א בזה, ראה לקו"ש חס"ז בא (ג) ס"ח) שהי' רגיל לאמר (בשמח"ת) קטע זה, וראה בגליון סז (קיס) בהערות להיום יום כ"ב סבת. יוסף יצחק איידעלמאן - תות"ל 770 -

יג. בגליון יח (קכא) כתב ה' ל.י.ר. אודות לומר תהלים קאפ"טל כ' קודם שיעור החדשי יש לי להעיר ע"ז שכן כחוב מפורש בהתחלת הספר תהלים, "תקנת אמירת תהלים בציבור" וזלה"ק בימים שאין אומרים בהם תחנון ובמילא א"א למנצח גו' יענך אומרים אחר התפלה לפני אמירת תהלים את המזמור למנצח יענך אבל לא בחור סדר התפלה כי אם בסדר תחנונים עכ"ל.

דוד שרגא פאלטער

יד. בגליון שלפנ"ז דנתי על הערתו הראשונה של הרה"ת שד"ב שי' בגליון סז ע"ד התלמידים שלמדו בליובאוויטש בשנת תרנ"ח, האם הי' זה רק כמו היושבים בשנים שלפנ"ז (כפי שכתב הוא), או נכנסו למסגרת הישיבה (שנק' אח"כ בשם תומכי תמימים), כחתימת לשון כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ בג' מקומות.

ועתה על הערתו השני', וז"ל:

שגם לאחר שנוסדה הישיבה בליובאוויטש, היתה המחלקה שבזעמבין העיקר, ולכן אינה נזכרת בליובאוויטש בכל האגרות שהגיעו אלינו משנת תר"ס - רק זעמבין. וע"ז כתב ידידי הנ"ל "שם מסופר ע"ד החובות של המוסד, וכי רוב החובות הוא המגיע בזעמבין לבעלי האכסניות". ונראה שנכתבו דברים אלו בע"פ, מבלי לעיין באגרות שצטטתי; שם הבאתי אגרת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ למהורש"ז סלונים (ב' וארא תר"ס): עסק זעמבין הולך בטוב ת"ל בכל הפרטים בגו"ר .. ויש יותר מחמשיט שי' נערים היושבי' ולומדי' בשקידה רבה ועצומה ושה אברכים שי'.

ובאמת לא נחבררה לי כלל כוונתו בהשגה זו: בשורותי אלו בגליון טו באתי רק (בדרך אגב) לחזק השערתו שבגליון ח בהטעם שלא נזכרה התלמידים שבליובאוויטש בהאגרות קודש דשנת תר"ס, והרי לשוננו (בגליון ח) לפניך: "ובשעה שבא כ"ק אדמו"ר .. לפרט את ההוצאות הגדולות לא מצא לנחוץ להזכיר את הלומדים על דעת עצמם בליובאוויטש אלא את הישיבה בזעמבין ששם היו גם ההוצאות של אש"ל התלמידים מוטלות על ההנהלה".

ועל זה הערתי, שאכן כן נאמר בהיומן הנ"ל, שעיקר ההוצאות (עכ"פ בשנת תרנ"ח) היו מן הישיבה שבזעמבין,

וכלשונו בהיומן שם ש"עיקר החוב הוא המגיע בזעמבין לבעלי אכסניא" [ורק חקנתי אותו, שאין צורך לקשר סברא זו עם השערותו (בגליון הנ"ל) שכל ליובאוויטש היו אז רק "יושבים" ש"סדר זה לא דרש הוצאות מיוחדות" - דזה אינו, כי מפורש שכבר התקיימה אז ישיבה (וכפי שהודה גם הוא, עכ"פ משנת תרנ"ט ואילך) - אלא שמבין ב' הישיבות עצמן, עיקר ההוצאות היו מהסניף שבזעמבין],

ומה מצא בדבריי אלה יותר מבמאמר זה? האם חציו השני של מאמרו הנ"ל כתב "בעל פה מבלי לעיין בהאגרות שציטט בתחלת מאמרו"?

ובגוף דבריו, במה שיצא להוכיח "שעיקר הישיבה היתה בזעמבין לכן נתפרסמה כל הישיבה בשם זה וכך נמשך עד שנת תרס"א כו" (הרה"ת הנ"ל בגליון טז) - וכפי הנראה מבוסס סברא זו בעיקר על אגרת הנ"ל שאין מדובר בה ע"ד ריבוי ההוצאות, כ"א סתם על מספר בתלמידים הלומדים בזעמבין והצלחתם כו', ולא נזכר בה ע"ד הישיבה בליובאוויטש;

לדעתי דברים אלה טעונים בירור מדוקדק. באם באנו לדון מבחינה ההוצאה הכספיות של הישיבה - לכאורה צודק, כנ"ל; וכן מבחינת כמות התלמידים - אולי יש לשער שבזעמבין למדו יותר תלמידים מאשר בליובאוויטש, באם ההשערה שלפנ"ז נכונה היא, שאמנם ההוצאות דזעמבין עלו הרבה יותר על של ליובאוויטש שזה תלוי לכאורה ג"כ במספר התלמידים. אמנם אם מבחינת האכיות - כלומר: איזו ישיבה היתה המרכזית עד ש"נתפרסמה כל הישיבות בשם זה" - מסופקני אם אפשר להוכיח שום דבר מאגרות קודש הנ"ל.

ונימוקי: מ"ש הרה"ת הנ"ל "אינה נזכרת ליובאוויטש בכל האגרות שהגיעו אלינו משנת תר"ס - רק זעמבין", הרי פשוט שכל ההוכחה היא רק מאותן האגרות שהי' מקום להזכיר גם הישיבה בליובאוויטש (כמו: האגרות בהן מסופר ע"ד גודל ההוצאות של הישיבה וכיו"ב) ומ"מ נזכר רק הסניף שבזעמבין - אבל לא מ"ל האגרות שהגיעו אלינו משנת תר"ס". ומה גם שהוא בעצמו מביא במאמרו בגליון ח אגרת אדנ"ע מחורף תר"ס בה ממנה הר"ז לעוויטין למשגיח בליובאוויטש; הרי לפנינו אגרת שכן מדובר בה ע"ד ליובאוויטש (ויתכן שישנם עוד). אלא, כנ"ל, ברור הדבר שמעיקרא הוא בא רק מכה אותן האגרות שבסוג הנ"ל.

כך מצטמצמת ראייתו לארבע אגרות קודש (שמצטטן במאמרו הנ"ל) משנה הנ"ל - שחיס מכ"ו שבט ושחיס מכ"ג טבת (ב' וארא). מארבע מכתבים הנ"ל, הרי שלשה מהם דנים אודות מצב ההכנסה על "עסק זעמבין", ובמילא אינם שייכים לעניננו, האם זעמבין היתה העיקר מבחינת האכיות הנ"ל.

סוף דבר, נשארה לנו סך הכל אגרת אחת שלא נזכרה בה ליובאוויטש רק זעמבין; וכאן הבן שואל: וכי באגרת אחת כדי להוכיח ולקבוע שהישיבה בזעמבין היתה העיקר עד ש"נתפרסמה כל הישיבה בשם זה"? והרי כמה טעמים אפשריים להעובדא שבאגרת

זו תזכר רק הישיבה שבזעמבין, ולמשל - טעם הכי פשוט: מעיקרא אולי שאל הרש"ז סלוניס (רק) ע"ד הישיבה בזעמבין, וע"ז באה תשובת אדמו"ר מהוריי"ץ ש"הולך בסוב ת"ל בכל הפרטים כו". וכהנה רבות. וכמובן שאא"פ לומר סברא ברורה בזה כשאין גוף האגרת תח"י, אבל בכל אופן פשוט לענ"ד שאא"פ לקבוע דבר החלטי וברור על יסוד העדר הזכרת ליובאוויטש באגרת אחת (וגם מכח ד' מכתבים עדיין יש מקום ליישב בזה).

* * *

ולאידך, לדידי פשוט הדבר להיפך, שמתרנ"ט ואילך היתה "עיקר" הישיבה בליובאוויטש (כוונתי כאן - למקום הישיבה המרכזית בה למדו הבחורים המבוגרים כו'. ובטח שעל שם ליובאוויטש נק' כל הישיבה). וכבר כתבתי לעיל (בגליון שלפנ"ז) שלדעתי זהו פירוש הפשוט באגרת אדמו"ר מהוריי"ץ דשנת תש"ט שבשנת תרנ"ט קבע אדנ"ע "מקום המוסד" בליובאוויטש. וכמדומני ברור שברוב המכריע של השיחות כ'. ג'הן מסופר ע"ד ישיבת תת"ל בשנותי הראשונות (עד תרס"ה), ה"ה על הישיבה בליובאוויטש ולא על הסניף בזעמבין (אחרי שנת תרנ"ח), ואין הזמ"ג לחפש ולצמן מ"מ בזה.

ונראה השתלשלות הדברים כזה: בתחלה הי' בדעתו הק' של אדנ"ע שהישיבה המרכזית תהי' בזעמבין תחת השגחת הרה"ח הרש"ג, שהוא ידריך התלמידים בדרכי החסידות וכו' (ורק מזמן לזמן יבואו לליובאוויטש לשמוע דא"ח כו'). ואז בשנת תרנ"ח, בחר בתלמידים בעלי כשרון כו' ששם עינו הק' עליהם שהם ראויים להיות יסוד ישיבה זו, ושלחם לזעמבין. [מכל מקום היו גם כאלה שמסיבות שונות לא נשלחו לזעמבין ונשארו ללמוד בליובאוויטש, אבל גם תלמידים אלו נכנסו למסגרת הישיבה, בחור סניף לישיבה המרכזית שבזעמבין, תחת השגחת הרה"ח (וכפי הנראה לא הי' שביעת רצון כ"כ מכל הסדר של "יושבים" - קצת סמוכין לזה מהנעתק במאמר הרה"ח הנ"ל שבגליון טו - שמטעם זה יסד ישיבה דוקא. ולכן גם בליובאוויטש יסד סדר של ישיבה).

מטעם לא נזכרה הישיבה בליובאוויטש בכמה מקומות שבהם מסופר ע"ד יסוד הישיבה - כי התלמידים העיקריים שעליהם שם אדנ"ע עינו הק' שמהם יתפתח המוסד כו', היו אלה שנשלחו לזעמבין. ויתכן שלכן לא מצינו "חוזר" מתלמידי הישיבה בליובאוויטש בשנת תרנ"ח (ראה בגליון שלפנ"ז), כי בעלי הכשרון שהיו שייכים לזה נשלחו לזעמבין].

אמנם לאחר שערבה שנה וראה אדנ"ע התלמידים (בחודש חשרי תרנ"ט), שינה דעתו הק' והחליט שהתלמידים המבוגרים (עכ"פ אלה שכבר היתה להם ידיעה מספיקה בדא"ח שיוכלו ללמוד על דעת עצמם) מקומם צ"ל בליובאוויטש. ומאז, הישיבה המרכזית תת"ל היתה, בדרך כלל, בסמיכות מקום לרבותינו נשיאינו (ובידיהם הי' ענין החזרה כו', כמסופר ברשימת אדמו"ר מהוריי"ץ הנ"ל בגליון שלפנ"ז). אלא שהתלמידים שעדיין לא היתה להם ידיעה בדא"ח והוצרכו למורה דרך גם בשביל לימוד

החסידות כו', נשלחו לזעמבין להרש"ג, בתור הכנה לליובאוויטש (ע"ד הסניף בשצעדריק ועוד בשנים שלאח"ז).

כמדומני, שבדרך הלזו - שכבר כתבתי אותה בקיצור בגליון טו - אתי הכל בפשטות, והכל על מקומו יבוא בשלום.

הרוצה בעילום שמו.

טו. בהמשך להערות לס' המפתחות לשיחות כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע - מפתח שמות, בגליון הקודם, ארשום כאן עוד כמה הערות:

א) אבא בעשעקאוויטשער ש"ת 42 חסר.
ב) אבא פערסון (ע' רצ"ב) אברהם אבא פערסון (כנ"ל)
אדם אחד.

ג) אברהם בער מקאריסאוו (ע' רצ"ב) אברהם דובער באברויסקער (כנ"ל) אדם אחד.

ד) אהרן יוסף בן דבורה לאה (ע' רצ"ד) אהרן יוסף בן רמ"ל ודבורה לאה (כנ"ל) אדם אחד.

ה) בנימין קלעצקער (ע' חצ"ר) להוסיף ש"ג 5-124.

ו) ברוך טאמארעס (ע' רצ"ט) ברוך חמר'ס (כנ"ל) אדם אחד.
ז) דובער מחאלאפאניץ (ע' ש"א) דובער (אבי מענדל המשרת) (כנ"ל) בערל (אבי מענדל המשרת) (ע' חצ"ר) שלשתם אדם אחד.

ח) הלל פארהאלבער ש"ה 50 חסר.

ט) זאב ווילענקער (ע' ש"ב) להוסיף ש"ג 58.

י) זלמן זלוטופולסקי (ע' ש"ג) להוסיף ש"ת 162.

יא) זלמן מאניעוויטש (ע' ד"ש) להוסיף ד"ש 73 ש"ה 9-88.

יב) אברהם דוד מורוזוב (ע' רצ"ב) אלחנן דוב מורוזוב (ע' רצ"ה) אדם אחד - ושמו אלחנן דוב.

יג) מאיר שלמה מיאקטליאנאסלאוו (ע' שט"ז) מאיר שלמה מניקאלייב (כנ"ל) אדם אחד.

יד) יוסף יצחק גיס ר' ברוך (ע' ש"ח) יוסף יצחק דודו של אדה"ז (כנ"ל) אדם אחד.

טו) חיים אלי' שמעון ברוך'ס מדובראוונה (ע' ש"ה) שני אנשים נפרדים חיים אלי'. דובראוונער נמצא למעלה ושמעון ברוך'ס מדובראוונה ל"ד 504 חסר.

טז) חיים בער (משרת הצ"צ) (ע' ש"ה) הנה בת"ש ע' 163 הוא ר' חיים בער אחר ולא משרת הצ"צ.

יז) חיים בער ווילענסקי (ע' ש"ה) להוסיף ת"ש ע' 4-93.

יח) חיים בער זייער (ע' ש"ה) צ"ל חיים דער זייער.

יט) יהודה לניב הופמאן (ע' ש"ה) להוסיף בתש"ג 104.

(כ) יהושע דובראסקין (ע' ש"ז) יהושע שו"ב מחרסון
(עש"ח) אדם אחד.

(כא) ר' משה (אבי זקנו של אדה"ז) (ע' שי"ט) להוסיף ת"ש
128. תש"ב 18.

(כב) יוסף (יוסף דער מגיד'ס) (ע' ש"ח) הנה ש"ת 66 שייך
ליוסף מגיד דליובאוויטש (בע' ש"ט)

(כג) יוסף לוויטאן (ע' ש"ט) נדפס ש"ת וצ"ל חש"א.

(כד) מרדכי יואל מהאמילע (ע' שי"ח) להוסיף תש"ג 106.
(כה) יצחק שמואל ח"ש 160 חסר.

(כו) ירוחם ח"ש 164 חסר.

(כז) ר' נחמן מאריאסין (חסיד) (ע' שכ"א) נחמן מארישין
(כנ"ל) אדם אחד הם ולהוסיף ל"ד קל"ו, ש"ת 136.

(כח) אלישע גאון (ע' רצ"ז) להוסיף חש"ב 1-150.

(כט) מיכאל דער הינקעדיקער (ע' שט"ז) להוסיף חש"ב

152-3.

(ל) משה (אח אדה"ז) (ע' שי"ט) להוסיף ת"ש 51, חש"א 122.

(המשך בגליון הבא)

א' התמימים

- תות"ל 770 -

ס. בהערות ל"מפתח המאמרים ומ"מ הכת"י דשנת תקס"ג בסוף
הע' 104 כותב: מאמר זה (ד"ה אלה מסעי) בתוס' הגהות
וקיצורים נמצא באוה"ת מסעי עמודים א' ש"ב - א' שעה.

וצ"ע. כי ד"ה אלה מסעי שנדפס באוה"ת מסעי עמודים
א' ש"ב - א' שנה הוא (כנראה) אכן ד"ה הנ"ל תקס"ג (בתוס' הגהות
וכו'),

וכן ב' המאמרים שנדפסו באוה"ת שם עמודים א' ש"ה -
א' שעה, שעל הראשון רשום "קיצור מד"ה אלה מסעי בנ"י דתקס"ג
שלא נדפס בלקו"ת" -

אבל מה שנדפס באוה"ת שם עמודים א' שעה - א' שעה אינו
שייך כלל לד"ה זה דשנת תקס"ג, כ"א לד"ה אלה מסעי הג'
שבלקו"ת (כמ"ש שם בהכותרת), שהוא משנת תקע"א, כרשום בהוס'
בהוספות להערות וצינונים שבלקו"ת.

[ועד"ז ד"ה אלה מסעי שנדפס באוה"ת שם עמודים א' ש"ה -
א' ש"ה - ג"כ אינו שייך לד"ה זה דשנת תקס"ג (אף שתוכן
ההתחלה והסוף שלו דומה לזה דשנת תקס"ג).]

וממנ"פ: אם לדעת עורך מפתח המאמרים דשנת תקס"ג הנה
מה שנדפס באוה"ת שם ע' א' שעה - א' שעה שייך לד"ה זה תקס"ג
- הרי שהי' עליו לציין גם למה שנדפס באוה"ת שם עמודים
א' שעה - א' שעה, ולמה ציין רק ע' א' ש"ב - א' שעה".

צבי הירש נאטיק

- ברוקלין נ.י. -

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת ר' פרץ

בן הר"ר יהודה לייב ע"ה

מאצקין

נפטר בש"ק פ' שמות, כ"א טבת ה'תשמ"ב

ליום השלשים לפטירתו

נדפס ע"י בנו

הרה"ת ר' יהודה לייב וזוג' מרת רבקה

ומשפחתם שיחיו

מאצקין